

Situace a situačnost

(poznámky k Patočkovi – 01)

3586, s. 69, ř. 2-3 (Spisovatel a jeho věc; in: O smysl dneška, 1969)

„Řeč je původně součástí situace a pochopitelná pouze z ní; ...“

„Situaci“ lze chápat různými způsoby; proto je zapotřebí vše upřesnit. Pokud uznáme, že situace není nic jednoznačně objektivního, ale že záleží na tom, kdo (nebo eventuálně co – ale pak to všechno konstruujeme my!) je středem, k němuž je okolí vztaženo a zejména kdo se sám ke svému okolí aktivně vztahuje. Sejdou-li se např. dva lidé (na téměř místě a v touž chvíli), pak se jakoby (tj. zdánlivě) sejdou v jediné, společné situaci. Ale ve skutečnosti každý z nich je v poněkud odlišné situaci, přesněji: každý je ve své vlastní situaci jako subjekt, zatímco pro druhého je nutně sám i se svou situací určitým způsobem chápán a také nějak zařazen do jeho situace. To znamená, že každý z nich je jednak sám situován, ale k jeho situovanosti náleží jako její „člen“ (lépe než „součást“) také „ten druhý“, s nímž se právě setkává. Mnohem názorněji to vypadá, když místo o lidech budeme uvažovat o dvou zvířatech, z nichž jedno je predátorem, zatímco druhé naopak možnou kořistí. Liška a zajíček se při takovém setkání ocitají ve velmi odlišných dvou situacích, i když „objektivně“ vzato se zdají být v touž chvíli na téměř místě. Je tak zřejmé, že musíme přísně rozlišovat mezi tím, jak situace „vypadá“ odjinud, zvenčí, v perspektivě jiného subjektu, a mezi tím, jak vypadá (vlastně jaká vskutku jest) situace subjektu, viděná jím samým. A vedle toho a ve skutečnosti „za tím“ či „pod tím“ je tu ještě skutečná situovanost určitého subjektu, ať už ji nějak vidí subjekt sám, nebo ať ji nějak vidí nějaký další subjekt (a většinou je těch dalších subjektů více). Bylo by absurdní mluvit v takovém případě o „situaci o sobě“, neboť taková „situace“ je nemožná, prostě by přestala (nebo vůbec nezačala) být „situací“ – situaci je ex definitione vždy situací něčí, někoho, k němuž je situace vztažena, ba přesněji: je situovaností někoho v určitém jeho okolí, spoluurčenou tím, jak se ono sám – jakožto subjekt situace – ve své okolí vztahuje (a to tím, že z pouhého rozložení „věcí“ kolem sebe činí, ustavuje své „osvětí“).

(Písek, 140812-1.)